

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai üveg- és kerámiaipar versenyképessége, különös tekintettel az EU éghajlat-változási és energetikai csomagjára

(feltárási vélemény a cseh elnökség felkérésére)

(2009/C 317/02)

Előadó: **Josef ZBOŘIL**

Társelőadó: **Tomasz CHRUSZCZOW**

2008. december 10-én, az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke értelmében írott levelében Marek MORA európai ügyekért felelős miniszterelnök-helyettes a jövőbeli cseh elnökség nevében feltárási vélemény kidolgozására kérte fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot az alábbi tárgyban:

Az európai üveg- és kerámiaipar versenyképessége, különös tekintettel az EU éghajlat-változási és energetikai csomagjára.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2009. június 4-én elfogadta véleményét. Az előadó Josef ZBOŘIL, a társelőadó Tomasz CHRUSZCZOW volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. július 15–16-án tartott, 455. plenáris ülésén (a július 16-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EU üveg- és kerámiaipara szerves részét képezi a Közösség gazdasági struktúrájának, és talán a térség legrégebbi iparágai közé tartozik, mintegy 4 000 éves múltra tekintve vissza. Ezen iparágak jelenleg számos versenyképességi kihívással szembesülnek – ezek közül több a globalizáció, a szigorodó környezetvédelmi előírások és az emelkedő energiaárak következménye.

1.2. Mindkét ágazatnak magas az energiaigénye. Mindkettő felhasznál helyi nyersanyagokat, és termékeit elsősorban az EU-n belül értékesíti. (Bár igaz, hogy az öblösüveg és az étkezéshez szükséges alágazatai jelentős exportpiaccal rendelkeznek: az üvegcsomagolást felhasználják az Unió minőségi végtermékkivételének nagy részéhez, az étkezési üvegeket pedig a világ minden táján forgalmazzák.) Közvetlenül közel félmillió állást teremtettek, közvetve pedig ennél sokkal több létrejöttéhez vezettek a nyersanyagellátó szektorban és az ilyen termékeket felhasználó szektorokban (elsősorban az építőiparban).

1.3. A fenti ágazatok termékei létfontosságúak a Közösség fejlődésének jelen szakaszában, és nem áll túl sok versenyképes, helyettesítő anyag rendelkezésre. Mindkét ágazatnak vannak versenytársai a fejlődő országokból, amelyek kihasználják az EU-beli nehezebb üzleti környezetet.

1.4. Az üveggyártásból származó előnyök a megújuló energia termelése és az energiamegtakarítás szempontjából – megfelelő újrahasznosítás esetén – meghaladják a felhasznált energia és a gyártás során kibocsátott CO₂ mennyiségét. Ezeknek a termékeknek a használata 20 éves vagy akár hosszabb élettartamuk során ezért alapvető fontosságú a lakóépületek, a közlekedés és a megújuló energia terén kitűzött európai környezetvédelmi célok elérése érdekében. A többszöri újrahasznosítás utáni végső ártalmatlanítás mindig kibocsátásmentes.

1.5. Az EGSZB szerint fontos lenne kezelni az üveg- és kerámiaágazatok versenyképességét érintő főbb tényezőket, és támogatóbbá tenni az uniós üzleti környezetet, amint azt mindkét ágazati elemzés ajánlotta ⁽¹⁾. Figyelembe kell venni a szektorok sajátosságait, azaz a különféle alkalmazásokat és az eltérő termékkört; a környezetvédelmi előnyöket; az energiaigény szintjeit; az ágazatok koncentrációjának mértékét és regionális vetületüket; a kkv-k részesedését a két ágazat termeléséből.

1.6. Az üveg- és kerámiaipar legértékesebb és pótolhatatlan eszközét a tapasztalt és elhivatott munkaerő jelenti, amely a nagy múltra visszatekintő ipari és kézműves hagyományoknak, a magas színvonalú oktatásnak és képzésnek, valamint az egyes területek és közösségek kulturális és társadalmi örökségének köszönhető. Ezt az egyszerű ténytet minden politikának számításba kellene vennie. Sajnos gyakran alábecsülik, sőt figyelmen kívül hagyják, hogy bizonyos politikák hogyan hathatnak erre az értékes kulturális és történelmi erőforrásra.

⁽¹⁾ Lásd a 4. és a 5. lábjegyzetet.

1.7. A jelenlegi gazdasági válságtól függetlenül szükség van a két ágazat versenyképességének fenntartásával és fokozásával kapcsolatos fő kérdések megválaszolására, mivel ezek magában a rendszerben rejlenek, és nem a válsággal függenek össze.

1.8. Először is támogatni kell az EU üveg- és kerámiaiparát innovációs törekvéseiben, mivel az innováció segítheti abban, hogy megerősítse piaci pozícióját, javítsa környezeti teljesítményét, és természetesen abban, hogy nagyobb szerepet játsszon az éghajlatváltozás társadalmi hatásainak mérséklésére irányuló erőfeszítésekben.

1.9. Így – környezeti teljesítményük fényében, és arra való tekintettel, hogy elvárják tőlük az éghajlatváltozás hatásainak csökkentéséhez való hozzájárulást – a két ágazatnak az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszerébe történő bevonását igazságos alapokon kell végrehajtani, figyelembe véve a teljes ágazatok életciklus-elemzését, amelyek haszna jóval felülmúlja a kapcsolódó környezeti terhet. Röviden, valamennyi feldolgozóipari ágazatot ki kellene venni a kibocsátásiesség-árvezetésben részt vevő iparágak köréből a 2020-ig tartó teljes kereskedelmi időszakra, ami számottevő beruházási bizonytalanságot és akadályt szüntetne meg. Ez jelentősen javíthatná a két ágazat versenyhelyzetét.

1.10. Az EU éghajlat-változási és energetikai csomagja által az üveg- és kerámiaipari energiaárakra gyakorolt hatást (ami az ellátási lánc megelőző szakaszait is érinti) jól működő energiapiacok révén amennyire lehet, mérsékelni kell. Ennek kapcsán döntő fontosságú a verseny ösztönzése az energiapiacokon, valamint egy egész Európát lefedő villamosenergia-hálózat kialakítása, ami az energiaellátás hosszú távú biztonságához vezet majd.

1.11. Nagymértékben támogatni kell a visszanyerési arány növelésére tett erőfeszítéseket és a visszanyert üveg újrahasznosítását, mivel mindez a környezeti teljesítmény javulásához vezet a fokozott energiahatékonyságnak és a csökkent szén-dioxid-kibocsátásnak köszönhetően.

1.12. Szükség van az olyan tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetését célzó, hatályos szabályozó intézkedések végrehajtására (és adott esetben újak bevezetésére), mint például a közismert dizájnok vagy márkák hamisítása. A származási ország megjelölése is része lehetne a megoldásnak. Az EGSZB a fogyasztói szervezetek tevékenységét is üdvözli, és úgy véli, hogy azok természetes támogatói a magas többletértékű termelésnek. Az EU-n belüli és azon kívüli fogyasztói szervezetek támogatása igen nagy haszonnal jár nemcsak a fogyasztók, hanem a kiváló minőségű termékeket előállító vállalatok számára is.

1.13. További politikai támogatásra és közös uniós fellépésre lenne szükség az alábbiak tekintetében:

- az import akadályainak felszámolása az Unión kívüli piacokon;
- a kkv-k megfelelő piaci információhoz jutásának elősegítése;

- a közbeszerzési megbízások elnyerésének megkönnyítése a feltörekvő piacokon;

- a kínai nyersanyagokkal kapcsolatos kereskedelmi akadályok eltörlése;

- az üvegalapú csomagolások zárt rendszerű újrahasznosításának ösztönzése az EU-ban.

1.14. Számos üveg- és kerámiaipari termék bír kiváló környezeti teljesítménnyel (szigetelőanyagok, dupla üvegezésű ablakok stb.), amit támogatni kellene az uniós építőipar energiamegtakarítási kritériumaként. A fenti technológia ezenkívül részévé kellene, hogy váljon azon EU-n kívüli országok felé történő bármilyen technológiatranszfernek, amelyek nagy energiamegtakarítási potenciállal rendelkeznek. Jelentős potenciállal bírnak például a posztsovszovjet országok a jövőbeli energiapolitikai változások kapcsán. Fentiek mellett a CDM-hez hasonló közös projektek is segíthetnek az uniós termelőket CO₂-kibocsátásaik ellentételezésében.

1.15. Az üvegyipar támogatására és az éghajlat-változási politikához való hozzájárulásra a legjobb eszköz az lehet, ha a tagállami kormányok támogatásukkal ösztönzik az építőiparban az optimális energiateljesítményű épületek létrehozását.

1.16. Az EGSZB azt javasolja, hogy az uniós intézmények élészék újjá a „jobb szabályozás” elvét, amelynek alkalmazása, bár égető szükség volna rá, valójában mindennemű kézzelfogható eredmény nélkül akadt el. Ezenkívül minden új szabályozó intézkedést jóval gondosabban kellene átgondolni és megvitatni az érintett szereplőkkel, továbbá sokkal szigorúbb hatáselemzésnek kellene alávetni, realisztikus adatok, nem pedig megalapozatlan feltevések alapján. Tágabbá kellene tenni az üzleti környezetet, annak bármilyen további korlátozása a fenntarthatósági elvekkel ellentétes.

2. Bevezetés: versenyképességi megfontolások

2.1. A cseh elnökség felkérésére készített jelen vélemény az üveg- és kerámiaágazatok mint kulcsfontosságú, nagy energiaigényű iparágak versenyképességét vizsgálja. Ez az elemzés – bár az EU éghajlat-változási és energetikai csomagjának hatásaira összpontosít – általában a magas energiaigényű iparágak, és különösen az üveg- és kerámiaágazat versenyképességét érintő, egyéb tényezőket is figyelembe vesz.

2.2. Ez alapján az EGSZB egy sor ajánlást intéz a szakpolitikaalkotókhöz arra vonatkozóan, hogy hogyan kellene úgy irányítani az üveg- és kerámiaipart, hogy az megőrizze versenyképes pozícióját, és meghozzon minden kedvező eredményt, amelynek lehetősége az EU éghajlat-változási politikájának kapcsán benne rejlik (lásd az előző szakaszt).

2.3. A kerámia és az üveg – az acélhoz, az alumíniumhoz, a színesfémekhez, a vegyi anyagokhoz, a cementhez, a mészhez, a cellulózhoz vagy a papírhoz hasonlóan – olyan alapanyag, amelynek előállítása és feldolgozása energiaigényes, és az ipari értékláncok nélkülözhetetlen bázisát alkotja ⁽²⁾.

2.4. A magas energiaigényű iparágak versenyképességének motorjai az alábbiak:

2.4.1. *A tapasztalt és elhivatott munkaerő*, amely a nagy múltra visszatekintő ipari és kézműves hagyományoknak, a magas színvonalú oktatásnak és képzésnek, valamint az egyes területek és közösségek kulturális és társadalmi örökségének köszönhető. A fenti értékek gyakran igen nehezen helyezhetők át.

2.4.2. *Fenntartható technológiai innováció és termékinnováció*. Döntő fontosságú, hogy hatékony anyag- és energiafelhasználást, kiváló minőséget, megbízhatóságot, költséghatékonyt, tartósságot, magas környezeti teljesítményt stb. érjünk el.

2.4.3. *Alapvető nyersanyagok rendelkezésre állása*, lehetőleg az EU-n belül. Ugyanakkor nagy szükség van politikailag biztonságos régiókból, ésszerű szállítási költséggel importált nyersanyagokra is.

2.4.4. *Energia*, többek közt elsődleges energiaforrások rendelkezésre állása. A rendelkezésre állást nem lehet csupán az alapján felmérni, hogy létezik-e működő energiahálózat és energiaárazás: az energiaellátás biztonsága is döntő szerepet játszik. Ezenkívül az energiafelhasználást az egész értékláncot figyelembe véve kell megítélni.

2.4.5. *Versenyképes működésirányítás és óvatos beruházásfinanszírozás*. Egyrészt az energiaigényes iparágakban a nyersanyagellátás és a biztonságos energiaellátás képezi a fő költség tényezőt, az összköltség meglehetősen nagy hányadát téve ki. Másrészt ezek az iparágak általában igen alacsony haszonnal dolgoznak, és tőkeigényesek. Mindehhez rendkívül versenyképes működésirányításra és óvatos beruházásfinanszírozásra van szükség.

2.4.6. *Környezeti fenntarthatóság és kapcsolódó energetikai és éghajlat-változási szabályozási keret*. Az EU-ban a jogszabályok igen szigorúak az ilyen alapvető, energiaigényes ágazatok esetében, jól lehet a magas energiaigényű iparágak környezeti teljesítménye nagymértékben javult az elmúlt két évtizedben, és az IPPC-irányelv végrehajtásának eredményeképp további fokozatos fejlődés várható.

2.4.6.1. Különös figyelem fordítandó az EU közelmúltban elfogadott *éghajlat-változási és energetikai csomagjára* ⁽³⁾, amely súlyos hatással járhat az energiaigényes iparágak versenyképességére, amint azt az EGSZB, az Európai Bizottság, a Tanács és az Európai Parlament is elismerte vonatkozó dokumentumaiban.

2.4.6.2. Számos hatáselemzés készült a közelmúltban mind a hatóságok, mind pedig az érintett iparágak részéről a csomag elfogadását megelőzően, és azt követően is. Ezek egyértelműen kimutatják, hogy az energiaigényes iparágak érzékenyek a szénátszivárogtatásra, és hogy a csomag végrehajtását gondosan kell megtervezni, figyelembe véve a gazdasági válságot és a 2009 decemberében Koppenhágában tartandó COP15-találkozó eredményeit.

2.4.6.3. Az alapanyagipar – így az üveg- és kerámiaágazat is – főként fosszilis üzemanyagokat használ fel, és azt többféleképpen is érinti a különböző energiaforrások árának alakulása. A fosszilis üzemanyagokon túl meglehetősen sok villamos energiát is fogyasztanak.

2.4.6.4. Az éghajlat-változási politikával összefüggő intézkedések költségkihatása egyelőre egyoldalú: az uniós országokra és műveletekre korlátozódik, az EU-n kívüli országok nem alkalmaznak kötelező jelleggel az Unió kibocsátás-kereskedelmi rendszeréhez hasonló eszközt. Sőt, az Unión belül is csupán a villamosenergia-termelő létesítményekre és az energiaigényes iparágakra vonatkozik a követelmény.

2.4.6.5. Az európai energiaigényes iparágak valójában kedvezően fogadták az éghajlat-változási politikát, és az üvegházhatásúgáz-kibocsátások 6 %-os abszolút csökkenéséről számoltak be az 1990-es értékekhez képest, a termelési mennyiségek növekedése ellenére. Ez a kibocsátások és a gazdasági növekedés tényleges különválását bizonyítja. Másrészt viszont ennek számottevő „ára volt”, és az érintett ágazatok egyes technológiáinak fizikai határait komolyan számításba kellene venni a további célok és kibocsátáscsökkentési mechanizmusok meghatározásakor.

2.4.6.6. Míg a villamosenergia-termelő ágazat közvetlenül beépítheti az éghajlat-változási intézkedések költséghatásait energiaár-politikájába, az energiaigényes iparágak ezt nem tehetik meg: az EU-n kívüli országokból eredő erős nemzetközi verseny miatt nem tudják áthárítani költségeiket, és nem részesülhetnek rendkívüli nyereségben, ún. windfall profitban sem.

2.4.6.7. Ezekre az iparágakra tehát kettős hatást gyakorol az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszere (ETS): először is közvetve meg kell birkóznuk az emelkedő villamosenergia-árakkal; másodsor pedig viselniük kell az ETS-ből származó közvetlen költségeket. Elképzelhető, hogy a Tanács és az Európai Parlament közelmúltbeli döntései részben enyhítik majd a kibocsátási költség-árvizesséssel kapcsolatban várható költséget, bár ez is csak a terhek főként 2020 utánra való elnapolását eredményezi.

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *Az energiapiacok jelenlegi alakulásának hatása az európai ipari értékláncokra*, HL C 77., 2009.3.31., 88–95 o.

⁽³⁾ Lásd az Európai Bizottság IP/08/1998 sz. sajtóközleményét az alábbi címen: <http://europa.eu/rapid/>.

2.4.6.8. Az energiaigényes iparágak mélyreható technológiai átalakuláson mentek át az elmúlt húsz évben versenyképességük megőrzése érdekében, aminek következtében a fent említett 6 %-os abszolút csökkenés olyan időszakban valósult meg, amikor az energiatermelés kibocsátásai még nőttek is. Így ugyanazt a bázisévet (2005) véve alapul, és azonos csökkentési célokat tűzve ki az energiatermelő szektor és az energiaigényes ágazatok számára, tovább romlik ez utóbbi ágazatok hátrányos helyzete. Ez azt jelenti, hogy, tényleges működés mellett, 50 %-os abszolút csökkenést értek el 2005-re az 1990. évi kiotói bázisértékhez képest, és hogy az új kibocsátás-kereskedelmi rendszer további 21 %-os mérséklésre kényszerítené az ágazatokat a 2005-ben regisztrált kibocsátásokhoz viszonyítva. Ez büntetné a fenti jól teljesítő ipari szereplőket, és e nyomás arra kényszerítené őket, hogy korlátozzák gazdasági növekedésüket, vagy akár csökkentnék gazdasági tevékenységüket, végül pedig kivonuljanak az uniós gazdasági térségből.

2.4.6.9. Az ilyen egyoldalú hatások kétségtől elválasztva a termelés áthelyezéséhez vezethetnek, és ezáltal az elkerülni kívánt szénátszivárogatáshoz. Sem a jelenlegi válság és az aktuális kereskedelmi időszakban megtakarított kibocsátási egységek ebből eredő, esetleges kereskedelme, sem pedig a kibocsátási egység-árvédelem következő időszakra halasztása nem változtathat az iparág sérülékenységén, ha 2009-ben nem születik **megfelelő** nemzetközi egyezmény a Kiotói megállapodást követő időszakra.

3. Az EU üveg- és kerámiaipara – a versenyképesség erős motorja

3.1. Az üvegipari ágazat⁽⁴⁾ döntően síküveget, öblösüveget, étkészleteket (háztartási üveget), üvegszálakat és különleges üvegtermékeket gyárt. 2007-ben az EU üvegipara mintegy 37 millió tonnányit gyártott különféle üvegtípusokból, körülbelül 39 milliárd euró összértékben, a világ termelésének 32 %-át állítva elő. Az uniós termelés növekedése meglehetősen kismértékű 2000 óta. A mennyiségi arányokat tekintve 2007-ben az öblösüveg tette ki az össztermék 58 %-át, a síküveg pedig a 27 %-át. Az étkészletek hányada 4 % volt, a hőszigetelő és szerkezeterősítő üvegszálaké 6 %, illetve 2 %, a különleges üvegtermékeké pedig 3 %.

3.2. A termelés helyszíneit illetően elmondható, hogy annak legnagyobb része továbbra is „a tizenötök Európájában”, az EU egykori 15 tagállamában – különösen Németországban, Franciaországban, Olaszországban, Spanyolországban és az Egyesült Királyságban – folyt, 2007-ben az iparág teljes termelésének 68 %-át hozva létre. Az új uniós tagállamokból eredt a termelés 15 %-a, a 15-tagú EU többi részéből pedig 17 %-a. Összességében Németország a legjelentősebb termelő, a 12 újabb tagállam közül pedig Lengyelországban és a Cseh Köztársaságban koncentrálódik a tevékenység. Az üvegyártás a fenti három országban – nagy múltjára tekintettel – részét képezi a nemzeti örökségnek. A díszüveg és a kiváló minőségű kristályüveg hagyományos művészeti terméknek minősül.

(4) Keretszerződés alapján készült tanulmányok az ágazatok versenyképességének felmérésére: Az üvegágazat versenyképessége, 2008. október.

3.3. Az Unió üvegiparában a foglalkoztatás általában csökkenő tendenciát mutat 2000 óta, aminek alapvető okát a termelékenységi követelmények, a fokozott gépesítés, az ágazat konszolidációja és az olcsó versenytermékek együttese jelenti. 2007-ben az ágazat 234 000 főt foglalkoztatott az EU-ban. Ugyanekkor az EU12 országai nyújtották az álláshelyek közel 40 %-át, ami jól mutatja az EU12 és az EU 15 területe közötti tőke-, illetve munkaigényesség szempontjából fennálló különbségeket. Az EU12-n belül az álláshelyek többségét Lengyelország és a Cseh Köztársaság kínálja, együtt mintegy 71 %-át adva az országcsoport ágazatbeli foglalkoztatásának. 2007-ben az álláshelyenkénti termelés 160,5 tonnát tett ki.

3.4. Az üvegipari termelés koncentrációja viszonylag nagyfokú a fő alágazatokban (síküveg és öblösüveg), de az egyéb alszektorokban (háztartási üvegáru, kristályüveg) nem túl magas. Ez utóbbi alágazatok ezért jelentősebb (piaci, finanszírozási stb.) kockázatoknak vannak kitéve, mivel a kisebb gyártók erőforráshiánnyal küzdenek, különösen a jelenlegi, nehezebb üzleti feltételek között.

3.5. Az ágazat össztermelésének nagy részét az Unión belül értékesítik, ez 2007-ben 90,7 %-ot jelentett. 3,496 millió tonna került kivitelre, ami a teljes termelt mennyiségnek közelítőleg 9,3 %-ára rúgott. A háztartási és kristályáru (25,4 %) és a különleges üvegtermékek (38,6 %) tették ki az exportmennyiség döntő többségét. 2007-ben a kivitel 5,3 %-kal nőtt. Ezzel szemben az import azonos időszakban 35,8 %-os éves növekedést mutatott (3,601 millió tonnát téve ki), meghaladva az exportált mennyiséget. Az exportált üveg átlagára 1 780,1 euró volt tonnánként, ami jelentősen magasabb, mint az importált üveg 1 159,5 eurós tonnánkénti költsége. A mennyiséget tekintve Kína és Tajvan a legnagyobb importőrök, növekvő mennyiséget vásárol azonban India, Törökország és Japán is. A Kínába irányuló síküveg-kivitel 2004 óta a tízszeresére nőtt.

3.6. Az EU üvegiparára nagy kihívások várnak 2007–2009 során, a hitelszűke miatt ugyanis lassul a gazdasági tevékenység, és csökken a kereslet. Az építőipar – a háztartások bizalmának és költségének csökkenésével, illetve a beruházási hajlandóság visszaesésével – különösen sérülékenynek tűnik. Ennek a körülménynek természetesen jelentős hatása van az üvegiparra: az ágazat termékeinek mintegy 90 %-át fogyasztási cikkek előállítására (az autó- és egyéb gépjárműipar, az elektronikai, a vegyi és az élelmiszeripar), valamint az építőipar használja fel. Az üvegipar túlságosan nagy mértékben függ a fenti ágazatok stabilitásától és fejlődésétől.

3.7. A fenti nehézségeket tovább súlyosbítja az EU-val szomszédos országokban végbemenő kapacitásnövekedés. 2004 és 2009 között becslések szerint összesen mintegy 7,3 millió tonnányi többletkapacitás keletkezik – nagyrészt a sík- és az öblösüvegyártás terén – olyan országokban, mint például Oroszország, Ukrajna, Fehéroroszország, Katar, az Egyesült Arab Emírségek és Egyiptom. Ilyen növekedés mellett a kereskedelem valószínűleg tovább bővül majd, ez pedig megerősíti annak szükségességét, hogy a politikai döntéshozók azonos működési feltételeket biztosítsanak az uniós üvegyárak számára.

3.8. Az EU üvepipara számos versenyképességi kihívással szembe-
 esül – ezek közül több a globalizáció, a szigorodó környezetvé-
 delmi előírások és az emelkedő energiaárak következménye. A
 feltörekvő országokból származó hasonló, de alacsony költségek
 mellett előállított üvegtérmekek importjának fokozatos bővülése
 azt jelzi, hogy – különösen az alacsony értékű termékek piacán –
 olvadófélben van a közösségi üvepipar versenyezőny.

3.9. Az üvepipari ágazatra az energiafelhasználásra, a szén-
 dioxid-kibocsátásra, a szennyezés megelőzésére és a hulladékra
 vonatkozó környezetvédelmi szabályozás, illetve egyéb környe-
 zeti előírások is vonatkoznak. Az EU-n kívüli, különösen a fejlődő
 országokban működő gyáraknak sokkal kevésbé szigorú környe-
 zetvédelmi szabályokat kell betartaniuk, így a gyártás kevésbé sza-
 bályozott és alacsonyabb költségek mellett történhet. Mindezen
 problémák mellett az uniós üvepipari ágazat az alábbi versenyké-
 pességi kihívásokkal szembesül:

3.9.1. *A kapcsolódó (downstream) piacok költségcsökkentési igénye.*
 Az európai iparágakban (például az autógyártásban, a fogyasztói
 elektronikában, a légi közlekedésben és a kiskereskedelemben)
 tapasztalható globális verseny fokozódásából származó költségol-
 dali nyomás negatív hatással lehet az üvepiparra. Ezek az ipar-
 ágak valamilyen formában, közvetlen vagy közvetett módon a
 közösségi üvegyárak fogyasztói; a globalizációnak ezért áttéte-
 les hatása van az uniós üvepipari kereslet alakulására.

3.9.2. *Az ágazat globális gyártási többletkapacitása.* Az európai
 üvepipar számos alágazata – például a síküvegyártás – többlet-
 kapacitással rendelkezik. Ennek negatív hatása lehet, hiszen csök-
 kent az ágazat haszonkulcsát. Másrésztől azonban a válság után
 gyorsabban fel lehet majd pörgetni a termelést a fogyasztói igények
 kielégítése érdekében.

3.9.3. *Az energia (és az alapanyagok) árának felfelé irányuló nyomá-
 sa.* Az energia iránti világszintű kereslet növekedése kihat az uniós
 üvepipar hosszú távú ellátására és költségeire. Ez komoly veszélyt
 jelent az ágazatra, hiszen az üvepipar az egyik legmagasabb en-
 ergiaigényű szektor, az energiaköltségek pedig a termeléssel kapcso-
 latos összes költség nagy hányadát teszik ki. Fontos felhívni a
 figyelmet a közösségi energiaügyi és éghajlat-változási csomag
 dominóhatására: az üveg- és a kerámiaipartól azt várják, hogy
 működése során nyelje el az energiaárak várt emelkedését. Az
 energia drágulását számos tényező okozza: többek között a kibo-
 csátáskereskedés, a termelési kapacitásra és az átviteli hálózatba
 történő beruházások, illetve a megújuló energiaforrások nagyobb
 arányának biztosítására vonatkozó kötelezettség a
 villamosenergia-ipari ágazat energiaszerkezetében. Az energia
 árával párhuzamosan az alapvető nyersanyagok – mint a nyers-
 szódá (nátrium-karbonát) vagy a homok – ára is emelkedhet.

3.9.4. *A munkahelyi körülményekkel kapcsolatos előírások.* A
 munkakörülményekkel kapcsolatos számos előírás vonatkozik az
 alapanyagokra, illetve tárolásukra, kezelésükre és a gyártásban
 való felhasználásukra. Sok Unió-n kívüli országnak kevésbé sz-
 gorú a szabályozása, ami alacsonyabb termelési költségeket er-
 edményez. Az ágazat közösségi termelői azonban hajlandók a
 felelősséget vállalni ezen a téren.

3.9.5. *A kereskedelmi korlátozások és a hamisítás akadályozhatja az
 Unió-n kívüli piacokra történő exportot.* Számos exportpiac sújtja
 vámokkal az Európai Unióból származó termékeket. Magas díjté-
 telek terhelik például az EU-ban gyártott, az Egyesült Államokban
 eladott árut. Sok közösségi üvegyár versenyképessége csökkent
 amiatt, hogy az Unióban tervezett termékeket EU-n kívüli cégek
 hamisítják. Ez jelenleg sok gyártó számára jelent komoly gondot,
 és ha a problémát nem kezelik megfelelően és alaposan, a helyzet
 a jövőben sem változik. A tervezéssel kapcsolatos iparágak ugya-
 nakkor támogatást élveznek olyan kezdeményezések részéről,
 mint amilyen például az Európai Bizottság által indított „**China
 IPR SME Helpdesk**” (tanácsadás szellemi tulajdonjogukat Kíná-
 ban érvényesíteni kívánó uniós kkv-k számára), a személyre sza-
 bított képzési anyagok és workshopok, vagy a közvetlen egyéni
 tanácsadás a szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos problémák terén.

3.10. *Az Európai Unió kerámiaipara* ⁽⁵⁾ 2006-ban mintegy 39
 milliárd euró értékben állított elő és értékesített különféle kerá-
 miaipari termékeket. A közelmúltban a termelés meglehetősen
 szerény mértékben nőtt. A két legjelentősebb alágazat a fal- és
 padlócsempégyártás, valamint a téglá- és tetőcserepégyártás. A
 kőagyag csövekkel együtt ezek alkotják az építési agyagtermékek
 csoportját, amely a termékértéket tekintve a kerámiaipar 60 %-át
 teszi ki. Termékérték szempontjából a tűzálló kerámiaipari termékek
 13, az étkészletek és dísztermékek 9, a szaniterárúk 10, a műszaki
 kerámia pedig 5 %-ot képviselnek. A legjelentősebb termelő
 régiók Németországban, az Egyesült Királyságban, Spanyolor-
 szágon és Olaszországban vannak. Németország az Egyesült
 Királysághoz hasonlóan a legtöbb alágazatban a legnagyobb ter-
 melő. Olaszországban és Spanyolországban koncentrálódik a
 kerámiaipar, a téglák és tetőcserepek, valamint (kisebb mér-
 tékben) a szaniterárúk előállítására. Az új EU-tagállamok közül a
 termelés Csehországban, Lengyelországban és Magyarországon
 tűnik meghatározónak – ezekben az országokban jól kiépült a
 kerámiaipar, és hagyományai vannak a többi uniós tagállamba
 történő exportálásnak. Mindezek ellenére a közösségi kerámia-
 ágazaton belül alacsony az új tagállamok részesedése.

3.11. Érdemes megemlíteni, hogy az üvepipari ágazatot jel-
 lemző és arra ható tényezők többsége ugyan érvényes a kerámia-
 ipar vonatkozásában is, van azonban egy jelentős különbség. Míg az
 üvepipari ágazat nagymértékben koncentrálódott, a kerámia-
 iparban nagyon kevés koncentrált és integrált termelőüzem
 működik.

3.12. A közösségi kerámiaiparban a foglalkoztatási színvonal
 2000 óta általában csökkenő tendenciát mutat. A foglalkoztatási
 szint csökkent, amit nagyrészt az alacsony költségű konkurenci-
 ával való fokozódó versenyből következő, termelékenységgel kap-
 csolatos elvárások okoztak. 2006-ban az EU kerámiaipara
 330 000 főt foglalkoztatott – valamivel kevesebbet a 2005-ben
 regisztrált 360 000-nél. A legjelentősebb munkaadók a fal- és
 padlócsempék, illetve a téglák és tetőcserepek alágazatában
 működnek. 2006-ban ezek együttesen a kerámiaiparban foglal-
 koztatottak 52 %-ának adtak munkát, míg ilyen szempontból a
 következő legjelentősebb alágazat az étkészletek és dísztárgyak
 szektora volt (22 %).

(5) Keretszerződés alapján készült tanulmány az ágazatok versenyké-
 pességének felmérésére: A kerámiaágazat versenyképessége, 2008. októ-
 ber; Eurostat 2006.

3.13. Az EU kerámiatermelésének általában mintegy 20–25 %-a (a fal- és padlócsempék esetén viszont több mint 30 %) kerül az Unión kívüli kivitelre. A behozatok piaci részesedése 3 és 8 % közötti például a fal- és padlócsempék, illetve a tűzálló termékek esetén, több mint 60 % viszont az étkezészetek és dísz tárgyak között. A kerámiaipar legfontosabb exportpiaca az Egyesült Államok, ezt követi Svájc és Oroszország. A közelmúltba a külkereskedelmi egyenleg romlása volt jellemző, aminek oka az EU piacain fokozódó verseny például Kínával és Törökországgal szemben, a továbbra is korlátozott mértékű kijutás egyes Unión kívüli piacokra, illetve az euró 2000 óta tartó fokozatos felértékelődése a legtöbb más valutával szemben. Emiatt a kereskedelem, különösen pedig az uniós exportőrök cserearányai alapvető problémává váltak a kerámiaipar számára.

3.14. Az EU kerámiaipara számos **versenyképességi kihívással** szembesül – ezek közül több a globalizáció és a szigorodó környezetvédelmi előírások következménye.

3.15. Néhány termék kategóriában – különösen az étkezészetek alágazatában – az EU innováción és dizájn alapuló versenyelőnyét mindinkább csökkentik a feltörekvő gazdaságokból az EU-ba és más fontos piacokra került olcsó exporttermékek. Az EU azonban számos alágazatban – különösen a fal- és padlócsempégyártásban – továbbra is fontos világszínvonalú szereplő.

3.16. A közösségi kerámiaipar versenyképességének második legfontosabb tényezője általános értelemben a szigorodó környezetvédelmi szabályozás és ellenőrzés, konkrétan pedig az uniós kibocsátás-kereskedelmi rendszer (EU ETS). Bár a kerámiaiparban az energiaköltség a termelési költségeknek átlagosan 30 %-át teszi ki, a tonnánkénti szén-dioxid-kibocsátás alacsony. Az EU ETS keretébe tartozó ipari létesítmények több mint 10 %-a a kerámiaiparban működik, az ágazat azonban a rendszer által juttatott CO₂-kibocsátási kvótáknak csupán 1 %-át kapja. Az ETS irányelv elfogadott felülvizsgálata eredményeképpen 2013-ban az EU ETS mintegy 1 800 kerámiaipari létesítmény kibocsátását fedi majd le. Ezek így az ETS keretébe tartozó ipari CO₂-kvóták alig 1,5 %-át képviselik majd. Fontos hangsúlyozni, hogy a kerámiaipari létesítmények többnyire kisméretűek: 40 %-uk évente kevesebb mint 25 000 tonna szén-dioxidot bocsát ki, 70 %-uknál pedig ez a mennyiség nem éri el az 50 000 tonnát.

3.17. Az energiaigényes kerámiagyártók költségszerkezetére hátrányosan hat az alapanyagok árának növekedése: az uniós kerámiaipar egyes alágazatainak egyik jellemzője az, hogy nagymértékben támaszkodnak természetes nyersanyagokra, amelyeket mind nagyobb mértékben importálnak az EU-n kívüli országokból. A felülvizsgálat bemutatja, hogy a kerámiaipar termelési folyamatában felhasznált alapanyagok versenyképességének – különösen az energiapiacra tapasztalható – hiánya csökkenti az uniós kerámiagyártók versenyképességét.

3.18. A közösségi kerámiaipar előtt álló legfontosabb versenyképességi kihívás a kerámia termék-behozatal ugrásszerű megnövekedése olyan Unión kívüli országokból, amelyekben a környezetvédelmi szabályozás kevésbé szigorú, az egészségvédelmi és biztonsági szabályok pedig rugalmasabbak. Az uniós

szabályozás viszonylagos szigorúsága azt jelenti, hogy a közösségi kerámiagyártók immár nem azonos feltételek mellett versenyeznek a világpiacra, ez pedig számos problémát, ugyanakkor azonban változatos lehetőségeket is eredményezett a versenyképesség terén.

3.19. Minderre tekintettel, a kerámiaipar költségszerkezete (magas energia- és munkaerőköltségek), az ágazat viszonylag alacsony jövedelmezősége és az Unión belüli, valamint az azon kívüli piacokon jelentkező fokozódó verseny különösen megnehezíti a kerámiagyártók számára azt, hogy a fogyasztókra terheljék a CO₂-kvótákkal kapcsolatos többletköltségeket. A kerámiatermelésben a kemencék energiafelhasználásának minimálisra csökkentése érdekében használt technológiák és technikák ráadásul már magas fejlettségi szinten vannak: hatékonyságuk további jelentős fokozására a közeljövőben nem lehet számítani.

3.20. A kerámiaiparnak magasan képzett munkaerőre van szüksége, és elengedhetetlen számára a technológiák működtetéséhez és a különböző egységek – földrajzi elhelyezkedésüktől függetlenül – együttműködéséhez szükséges eszközök és szakértelem megléte. Ez mind a világszintű lehetőségeket kihasználni igyekvő kkv-k, mind a számos országban működő nagyvállalatok számára kihívást jelent, amit a téglaiipari alágazat példája is alátámaszt. A tudásbázis megerősíthető az egész életen át tartó tanulás előtérbe helyezésével, az ágazat vonzóbbá tételével és célzott képzési programok segítségével.

4. Hogyan járulhat hozzá az üveg- és a kerámiaipar az EU fenntartható fejlődéséhez, illetve a koppenhágai konferencia programjához?

4.1. A fenntarthatóságot egészében tartva szem előtt, vizsgáljuk meg az üveg- és a kerámiaipar előnyeit és hátrányait. Mindkét ágazat helyben fellelhető ásványi anyagokon alapul, amelyek elegendő mennyiségben állnak rendelkezésre ahhoz, hogy biztosítsák a két iparág hosszú távú fennmaradását az Európai Unió gazdasági térségében és világszinten is. A vizsgált ágazat nagymértékben kézben tartja az általuk a környezetre gyakorolt hatásokat, és nem jelentenek különösebb veszélyt az emberi (sem a munkahelyi, sem pedig a köz-) egészségre.

4.2. Jelenleg nem várható semmiféle innovációs áttörés az üveg- és a kerámiagyártási folyamatokban. Az üveg megolvasztásához és a kerámia kiégetéséhez igen magas hőmérsékletre van szükség, ami miatt a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésének fizikai korlátai vannak, amelyeket a két ágazat hamarosan elér. Sajnos ezeket a fizikai korlátokat az EU ETS felülvizsgálatakor nem vették figyelembe, ugyanis más, a termelési technológiából szükségesen következő kibocsátással rendelkező, energiaigényes ágazatoknál nem jelentkeznek.

4.3. Az ezekben az ágazatokban alkalmazott technológiák és eljárás módok az energiafogyasztást és a szén-dioxid-kibocsátást tekintve is fejlettek. Nem jelentenek éghajlati problémát, hanem inkább a megoldás szerves részét képezik. Az üvegyipar például

- az energiamegtakarítás révén hozzájárul a szén-dioxid-kibocsátások csökkentéséhez, az üveg szigetelőanyagként történő használatának köszönhetően,
- hozzájárul a szén-dioxid-mentes energiatermeléshez a megújuló energia termelésében,
- járulékos szén-dioxid-kibocsátást eredményez, amely sokkal alacsonyabb, mint amennyivel csökkenti a kibocsátást, és
- különböző más társadalmi előnyökkel is jár, mint például gyógyszerek és élelmiszerek tárolása, amely révén hozzájárul a fenntarthatósághoz.

4.4. Az üveg az olyan anyagok közé tartozik, amelyek igen nagy arányban újrahasznosíthatók. A gyártási folyamatra általában az újrahasznosítási körforgás jellemző. Bizonyos szempontból hulladékmentes technológiáról van szó. Az újrahasznosított üveg a felhasznált anyagok jelentős részét teszi ki, főként az öblösüveg gyártása során. Újrahasznosíthatóságának semmiféle fizikai korlátja nincs az anyag életciklusát tekintve. Egész Európában létrehozta újrahasznosítási rendszereket, amelynek következtében az öblösüveg esetében 2007-ben 62 %-os újrahasznosítási arányt sikerült elérni. Az újrahasznosítási arálynak és az újrahasznosított üveg felhasználásának növelése érdekében tett erőfeszítések háromféle módon növelhetik az ebből eredő környezeti hatást: (1) növekedhet az energiahatékonyság: az üveg újrahasznosítási arányának 1 %-os növekedése 0,25 %-kal csökkenti az energiafogyasztást; (2) csökkenhet a szén-dioxid-kibocsátás: az üveg újrahasznosítási arányának 1 %-os növekedése 0,47 %-kal csökkentheti a CO₂-kibocsátást, valamint (3) nyersanyag-megtakarítást eredményezhet: 1 tonna újrahasznosított üveg üvegyártásra történő felhasználása révén 1,2 tonna természetes nyersanyag takarítható meg.

4.5. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az üvegtérmekek hozzájárulhatnak az energiafogyasztás és ezáltal a CO₂-kibocsátás csökkentéséhez, pl. az épületekben alkalmazott üvegyapot szigetelés vagy alacsony áteresztőképességű üvegezés révén. A tetők és falak szigetelése évente 460 millió tonna megtakarítást eredményezhet (ami több, mint az EU összes kiotói kötelezettsége). Ha például az EU-ban valamennyi szimpla/dupla üvegezésű ablakot alacsony áteresztőképességű, dupla/tripla üvegezésre cserélnének, az évente 97 millió tonnával kevesebb CO₂-kibocsátást eredményezne. Ez 21 millió tonna olajegyenértéknek vagy 19 millió lakosnak helyt adó épületek éves energiafogyasztásának felel meg. A szélturbinákban található műanyagok megerősítésére felhasznált üvegszál és az autógyártásban alkalmazott üvegyanagok (amelyek célja például az energiaigény alacsonyabb légkondicionálási szükséglet általi csökkentése) további olyan alkalmazások, amelyek a CO₂-kibocsátás csökkentéséhez vezetnek.

4.6. A tervek szerint a napenergia-technológiák jelentős tényezőre figyelhető majd meg a következő tíz év során – az üveg kulcsszerepet játszik jelenleg a fényenergia-panelek számára szükséges átlátszó anyagokban, valamint a koncentrációs napenergia-rendszerekben, ideértve a napkéményeket, a bioüzemanyagok napenergia felhasználásával történő előállítását, a szoláris fotokatalízist, a víztisztítást és a sóalanítást. Ezeknek az alkalmazásoknak az üvegházhatásúgáz-kibocsátásra vonatkozóan rövid a megtérülési ideje, környezetbarát megoldást jelentenek megfelelő fenntartható energia elveinek. A különböző felelős alágazatoknak kulcsszerepük van ezeknek az alkalmazásoknak a támogatásában és fejlesztésében, és folyamatos elhelyezésük az EU területén nagyon nagy jelentőségű mind tudományos, mind ipari szempontból.

4.7. Az üvegyiparban 20 millió tonna, a kerámiaiparban 27 millió tonna mennyiségű az üvegházhatású gázok kibocsátása. Mindkét ágazatban igen korlátozottak a lehetőségek a csökkentést illetően. Ez azt jelenti, hogy az üveg- és a kerámiaiparban az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerébe való felvétele fizikai és gazdasági szempontból nem különösen ésszerű. Sőt, veszélyeztetheti az üvegházhatású gázok kibocsátásával kapcsolatos esetleges megtakarításokat. Hasonlóak a becslések szinte minden alapvető, energiaigényes ágazatban. A szénátszivárogatás kérdésében és a harmadik kereskedelmi időszakra vonatkozó, teljesítményalapú elosztásról hozott döntések esetében kerülni kell a túlzottan magas költségeket. A különböző ágazatok és alágazatok eltérő voltának figyelembevétele érdekében egyedileg kell meghatározni a kritériumokat. Ennek során figyelembe kell venni az eltérő termelési eljárásokat, az energiaszükségleteket és azt, hogy az egyes üzemeknek milyen fizikai lehetőségeik vannak a kibocsátás csökkentésére.

4.8. A koncentráció alacsony foka, a termékek sokfélesége és a nyilvánosság rendelkezésére álló statisztikák alacsony minősége miatt az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerének megvalósítása igen problematikus lesz a kerámiaipar esetében. Annak értékelését tekintve, hogy a kerámiaiparban lehetséges-e a szénátszivárogatás, az adatok hozzáférhetőségének és koherenciájának kérdése csak az érintett adatok háromjegyű szinten való összesítésével oldható meg (NACE rev. 2-2008). Ilyen összesítési szint esetében a „szénátszivárogatás” lehetősége a kerámiaipar három alágazatában mutatható meg: „tűzálló termékek” (NACE 23.2.), „kerámia, agyag építőanyagok” (NACE 23.3.) és „egyéb porcelán- és kerámia-termékek” (NACE 23.4.).

4.9. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését illetően a kerámiaipar nem rendelkezik ugyanolyan lehetőségekkel, mint az üvegyipar, bár említést érdemelnek a korszerű téglák, csempék és ásványi szilasanyagok hőszigetelési tulajdonságai. A kerámiaágazat azonban jó példa a fenntartható fogyasztásra és gyártásra, az olyan termékjellemzőknek köszönhetően, mint a tartósság és higiénia, valamint esztétikai érték. A legtöbb kerámia-termék potenciálisan hosszú élettartammal rendelkezik, és nem igényel további karbantartást.

4.10. A kerámiaiparban van egy igen lényeges alágazat: a tűzálló termékek gyártása. Az ilyen anyagok létfontosságúak számos, magas hőmérsékletet alkalmazó ipar számára: vas- és acél-, üveg-, mész- és cementgyártás. Ezek az anyagok nem létezhetnének a magas teljesítményű hőálló termékek nélkül, amelyek támogatják és megkönnyítik az említett ágazatokban a leghatékonyabb technológiák alkalmazását.

4.11. Az általános versenyképesség – és különösen az energiahatékonyság és a környezeti teljesítmény – terén a haladás legfőbb feltétele a szerteágazó és hatékony K+F. Ez igaz az üveg- és a kerámiaipar minden ágazatára, különösen pedig a különleges üvegtermékek alágazatára, amely a végtermék gyorsan fejlődő jellege miatt általában bevételét a legnagyobb arányban fordítja innovációra. Bár kibocsátott mennyiség és foglalkoztatás szempontjából a jelentősége nem túl nagy, az alágazat fejlődése érdekében nagyon fontos, hogy az EU-n belül maradjon.

4.12. Rövid távon a szigorú környezetvédelmi és energiaügyi szabályozások, valamint emellett a nemzetközileg egyenlő feltételek hiánya hatalmas nyomást gyakorol majd az uniós kkv-kre, és megfojtja az innovatív beruházások és a K+F magánfinanszírozását. A környezetvédelmi szabályozások azonban ösztönzik is a K+F terén történő beruházásokat, melyek célja az energiahatékonyság növelése és a hagyományos energiaforrásoktól való függőség korlátozása. Következésképpen a termelés összes költségéhez viszonyítva az energiaköltségek aránya csökkenhet. Ezek azonban hosszú távú hatások, amelyek jelentős fellépést és kockázatvállalást követelnek meg a vállalatoktól.

4.13. A legújabb szabályozási követelmények és a szigorított normák az energiahatékonysággal kapcsolatos innovációk növekedéséhez, valamint a termékek környezeti, egészségügyi és biztonsági jellegű optimalizálásához vezettek. Jelenleg új újrahasonosítási technikák kifejlesztése is folyik. A kerámia újrahasonosítása terén azonban a termék jellegéből következően némiképp behatároltak a további előrelépési lehetőségek.

4.14. További kutatás segítségével a kerámia környezetbarát alternatívaként még vonzóbbá tehető. A legújabb termékek egyik példája a fokozottan hőszigetelő agyagtégla, amelynek gyártása energiaintenzív, és az építőiparban felhasználva hozzájárulhat az energiamegtakarításhoz. Egy másik példa a kerámia autóipari felhasználása lehetne. Egyedülálló hő-, kopás- és korrózióállósága, csekély súlya, valamint energia- és hőszigetelő tulajdonságai miatt a kerámia a jövőben a motorok számos fontos alkatrésze esetében alapvető technológiát jelenthet. A jövő autóiban a kerámiatermékek a motorok alapvető alkatrészeiként, üzemenyagrendszerek kopásálló részeiként, valamint a szelephajtás további alkatrészeiben, mint például szelepekben és szeleplülésekben használhatók. A jövő autóiban kerámia üzemenyagcellákat lehetne alkalmazni a csaknem kibocsátásmentes működés érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2009. július 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI